

Bewoond Bewaard

Vereniging van eigenaren-bewoners
van monumenten

Nieuwsbrief

Dertiende jaargang

najaar 2009

Een uitgave van de Vereniging van eigenaren-bewoners van monumenten

Ledenexcursie op 12 december 2009
Inschrijven nu mogelijk

Inhoud

pagina

- 1 Monumentenplatform exit**
- 2 Modernisering Monumentenzorg**
- 5 Verslag Algemene Ledenvergadering 2009 in Leiden**
- 8 Sfeerverslag Ledenexcursie Noordoost Friesland**
- 11 FIM**
- 12 Een oud huis met een verrassing**
- 14 Stil en vredig, klein maar fijn**
- 16 Zin en Onzin van Aardwarmte**
- 21 Fiscale Nieuwtjes**
- 23 De Jager versus de Jager**
- 25 Liefde voor het Erfgoed**
- 34 Uitnodiging Ledenexcursie Alblasserwaard**

De foto's in deze uitgave zijn van: Jan J. van Dijk, fotograaf, Esther van Duijnhoven, Juliette Jonker, Diedrick de Vilder, Arie Jongeneel, Stichting Fogelsangh State en Andries de la Lande Cremer

Foto's omslag: Het nieuwe planetarium te Oud Zuilen, Jan J.van Dijk en Hofje te Leiden, Diedrick de Vilder

Monumentplatform exit

Edward Munnig Schmidt, voorzitter Bewoond Bewaard

Ruim 25 jaar heeft het Nationaal Contact Monumenten (NCM) met subsidie van OCW gefunctioneerd als belangenbehartiger van de monumentenwereld - vele honderden verenigingen en stichtingen in den lande - bij de overheid. NCM heeft succesvol gelobbied voor hogere restauratiesubsidie om de enorme achterstand in te lopen. Als voor nieuwe wet- en regelgeving door de overheid via NCM het oor te luisteren werd gelegd bij de monumentenorganisaties liep het meestal goed. Deed de overheid dat niet dan was het resultaat slecht. In 2007 is de subsidie voor NCM overgegaan naar een nieuwe organisatie Erfgoed Nederland waarin NCM, de archeologie en archieven zijn opgegaan. De monumentenwereld mocht haar belangen niet meer laten behartigen door Erfgoed Nederland. Wel werd er een Monumenten platform ingesteld waarin de grotere monumentenorganisaties iemand afvaardigden hoewel dat officieel niet zo mocht heten. Dat platform zou dienen als spreekbuis van het monumentenveld. In de loop van 2008/9 is geprobeerd van het platform een werkbaar instrument te maken. Doordat belangenbehartiging niet van de grond kwam is besloten het platform op te heffen.

Uw voorzitter heeft sinds 1994 het nut van NCM kunnen waarnemen en hoewel de positie van NCM als in hoofdzaak door de overheid gefinancierde organisatie natuurlijk niet echt onafhankelijk was, is hij van dat nut voor het particuliere monumentenveld overtuigd geraakt.

Dat veld moet zijn belangenbehartiging opnieuw gestalte gaan geven waarbij een sterke vereniging met een ontzaginboezemend aantal leden van het grootste belang is.

Tot nu werd veel met vrijwillige hulp gedaan zoals het beheer van de website. Dat blijkt niet goed genoeg te gaan door tijdgebrek en het bestuur kiest ervoor daaraan voldoende geld te besteden om een professioneel beheer mogelijk te maken. De meeste nieuwe leden komen via de website en die moet er dus eerste klas bijstaan.

Er is onlangs een bespreking geweest met een firma die o.a. voor de erfgoedinstellingen in Noord Brabant goed werk levert en aan hen hebben wij opdracht gegeven onze website opnieuw vorm te geven en te beheren. Een nieuwe wervingsfolder gaat het licht zien om die uit te kunnen delen op erfgoedbeurzen en dergelijke. Onze Nieuwsbrief blijft hetzelfde handzame formaat behouden en met dezelfde frequentie verschijnen tenzij er reden is een extra editie in te lassen.

Contacten binnen het monumentengebeuren zullen ervoor zorgen dat opnieuw een weerbare organisatie gaat ontstaan om de belangen van de monumenten op de juiste plaatsen te vertegenwoordigen.

Modernisering Monumentenzorg

Edward Munnig Schmidt

Op 28 september j.l. heeft minister Plasterk zijn beleidsbrief over de modernisering van de monumentenzorg aan de 2de kamer gestuurd. Bijzonder is dat de brief mede ondertekend is door minister Cramer van VROM en minister Verburg van LNV. Dat is gedaan omdat besloten is monumentenzorg een duidelijke plaats te geven in de Ruimtelijke Ordening en om cultuurlandschappen in hun verbondenheid met monumenten in de nieuwe wet te verankeren.

Voor eigenaren van rijksmonumenten is een van de belangrijkste hulpmiddelen bij het dure onderhoud van hun huizen de fiscale aftrek van onderhoudskosten. Weest gerust: het is door krachtige inspraak gelukt die faciliteit te behouden. Hieronder zal getracht worden een bondig overzicht te geven van het 83 pagina's tellende document, voor zo ver dat voor onze leden van belang geacht wordt, en dat in extenso te raadplegen is op www.minocw.nl/moderniseringmonumentenzorg/index

Drie pijlers

Het beleid wordt op drie pijlers gestoeld.

Pijler I

Cultuurhistorische belangen gaan meegewogen worden in de Ruimtelijke Ordening.

Dat betekent dat bij het vernieuwen van bestemmingsplannen (een zich elke tien jaar herhalende exercitie van de gemeenten) gemeenten rekening moeten houden met cultuurhistorische waarden. Daartoe dienen zij eerst een analyse te maken van die waarden en aan die analyses conclusies te verbinden, die verankerd worden in het bestemmingsplan. Het is voor eigenaren van monumenten van groot belang dat proces te volgen en tijdig in te spreken over zaken die hun pand en omgeving raken. Zo voorkomt men onaangename verrassingen.

Er komt een rijksstructuurvisie waarin de verantwoordelijkheid van het rijk voor monumenten van nationaal belang wordt vastgelegd. Het streven is minder sectorale regelgeving met een effect achteraf te hebben en meer generieke borging vooraf te geven. Voor deze structuurvisie gaan OCW, VROM en LNV samenwerken met het IPO (de provincies) en het VNG (de gemeenten).

Na rijp beraad is besloten om de 60.000 rijksmonumenten niet opnieuw te gaan inventariseren. Dus van uitdunning daarvan is niet direct sprake. Wel wordt bij het aanvragen van een monumentenvergunning bij verbouwing cq. aanpassing van het monument bekeken of het pand nog monumentwaardig is. Op termijn kan dat leiden tot een zekere sanering van het rijksmonumentenbestand.

Pijler II

Vereenvoudigde regelgeving

Een aanzet tot de gewenste vereenvoudiging is geëffectueerd in de BRIM (instandhoudings subsidie), die van een voor velen totaal onwerkbaar regeling hanteerbaar is gemaakt.

Uitgangspunt is het actief betrekken van burgers bij het waarderen en selecteren van monumenten. De 50-jarengrens wil de minister laten vervallen (gebouw moest minstens 50 jaar oud zijn om tot monument verheven te kunnen worden).

Het is nieuw beleid om monumenteigenaren meer ruimte te geven hun monument aan de moderne tijd aan te passen. Denk aan isolatie van ramen etc.

De Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed wordt kort gezegd van hindermacht tot steunpilaar voor allen die met monumenten van doen hebben. De steun vanuit deze dienst zal vooral professionalisering van restauratie en onderhoud van monumenten voor architecten en aannemers inhouden. Ten behoeve van gemeenten met kleine aantallen monumenten (en dus weinig ambtelijke kennis en aandacht) worden de erfgoedsteunpunten per provincie versterkt.

Voor nieuwe eigenaren van monumenten komt er een informatiepakket hoe zij het best met hun nieuwe bezit om zouden moeten gaan: wat vooral wel te doen en wat vooral niet.

Kleine ingrepen aan monumenten, die het monument niet wezenlijk veranderen, zoals schilderen in dezelfde kleur en vervanging van hemelwaterafvoeren door hetzelfde materiaal worden vrij van vergunning. Overigens dienen vergunningen binnen 8 weken verleend te zijn met een maximale verlenging tot 14 weken.

Monumentenbeherende organisaties

Dit betreft verenigingen en stichtingen die meer dan 20 monumenten beheren en die professionele deskundigheid aanwenden bij dat beheer. Is dat het geval dan worden zij officieel erkend als "Organisatie voor monumentenbehoud". Dat heeft als voordeel dat zij onderhoudssubsidie kunnen aanvragen op een onderhoudsplan voor het gehele bezit en grotere vrijheid krijgen bij het besteden van het subsidie.

Pijler III

Bevordering van herbestemming

Er komt een subsidie voor het aanpassen van kerkelijke gebouwen en industrieel erfgoed tot woningen. Omdat voor dergelijke projecten vaak veel tijd nodig is om een goed plan te maken en voldoende mensen en financiën bijeen te brengen komt er een steunprogramma om dergelijke gebouwen te beschermen tegen verloedering gedurende de tijd van planvorming.

Bij herinrichting van terreinen zullen historische verkavelingsstructuren gerespecteerd dienen te worden. Dit geldt ook bij waterbergingsprojecten en omvorming tot natuurterreinen.

Enige praktische punten

Het is de bedoeling om de flora- en faunawet en de natuurbeschermingswet 1988 te integreren.

Groene monumenten

Particuliere tuinen en parken, stadsparken, kloostertuinen en archeologische monumenten die de status van rijksmonument hebben zullen gebruik kunnen maken vanaf dit jaar (2009) van een subsidiepot van € 2 miljoen.

Vanaf 2011 stelt LNV extra middelen beschikbaar voor buitenplaatsen.

Die regeling komt in de plaats van de subsidie die tot en met 2010 wordt gegeven aan stichting PHB met haar 50 hoveniers en ondersteunend personeel. De nieuwe regeling krijgt hetzelfde systeem als de BRIM voor gebouwen. Ten einde de opgebouwde kennis van PHB niet verloren te doen gaan zal inpassing in een andere organisatie worden overwogen.

Een interessante opmerking in punt 6.3 van de beleidsbrief is dat € 1 overheidssubsidie voor monumenten 114% genereert in belastinginkomsten en werkgelegenheid.

Tenslotte wordt de € 23 miljoen, die het weer instellen op 1-1-2010 van de 6% overdrachtsbelasting op verkopen van rijksmonumenten opbrengt, extra besteed aan monumentenzorg.

Verslag van de Algemene Ledenvergadering van Bewoond Bewaard

Zaterdag 16 mei 2009 te Leiden

De vergadering vond plaats in het Koetshuis, naast de Burcht van Leiden. De vergaderruimte op deze historische plaats was onder de hanenbalken. Op deze voorjaarsdag waren ruim 50 leden aanwezig.

1 Opening en vaststelling van de agenda

De voorzitter heet iedereen welkom en gaat over tot het volgende punt.

2. Mededelingen.

De brief aan de minister Dr R.H.A. Plasterk, en de voorlopige reactie van de Directie Cultureel Erfgoed, ir A.P.M. Bersee, die in de laatste nieuwsbrief stond, is de leden bekend.

Er komt een nieuwe monumentenwet, die hopelijk gunstige zaken voor monumenten brengt.

Bewoond Bewaard in de persoon van Edward Munnig Schmidt neemt deel aan het monumenten platform. Dit platform is een poging om het werk dat voorheen door Stichting Nationaal Contact Monumenten (NCM) ten behoeve van de verschillende (ruim 300) organisaties op dat gebied werd gedaan nieuw vorm te geven. NCM was grotendeels afhankelijk van subsidie van het ministerie OCW en dat ministerie besloot twee jaar geleden dat NCM moest fuseren met de archeologen en de archieven tot Erfgoed Nederland. Dat betekende het einde van de belangenbehartiging van monumenten.

November aanstaande wordt ook het Platform ten grave gedragen want binnen Erfgoed Nederland bleek het niet te kunnen functioneren. Er wordt nu naar een nieuwe vorm van belangenbehartiging gezocht.

3. Notulen van de Algemene Ledenvergadering te Doesburg van 24 mei 2008:

Er zijn geen opmerkingen en zij worden gearresteerd.

4. Financieel verslag.

De Jaarrekening is gepubliceerd in de *Nieuwsbrief voorjaar 2009*.

Het jaar 2008 was financieel een goed jaar. Er is een batig saldo. Het aantal leden groeit, ondanks een natuurlijk verloop door opzeggingen.

Sinds 1-1-2009 hebben zich 15 nieuwe leden aangemeld via de website. Ook heeft de vereniging door medewerking aan het blad *Herenhuis* bekendheid verkregen. De kascommissie, mevrouw M.J.E.W van de Laar - den Ouden en de heer J. ten Sijthoff, geeft toelichting op de financiën. Er is een hoog eigen vermogen. De kascommissie stelt voor een deel daarvan een bestemming te geven, bijvoorbeeld voor het lustrum van de vereniging in 2012. De heer Baak stelt voor om een lustrumcommissie samen te stellen.

De heer E. Baak vraagt naar de crediteur die op de balans staat. De penningmeester licht toe dat dit een niet ontvangen en dus nog niet betaalde rekening uit 2008 van de drukker was. Intussen is deze ontvangen en betaald.

Aan de penningmeester wordt decharge verleend. Aan het bestuur wordt door de vergadering decharge verleend voor het gevoerde beleid.

De heer J. ten Sijthoff treedt dit jaar uit de kascommissie. Hij wordt opgevolgd door de heer W. de Bruyn.

De penningmeester, Esther van Duijnhoven, geeft toelichting op de begroting van 2009. Er zijn geen bijzondere uitgaven te verwachten. Wel is er een banier aangeschaft met de naam van de vereniging die voor het eerst gebruikt gaat worden in Tilburg bij het dertigjarig bestaan van het Noord Brabants Monumenten overleg.

5. Benoeming bestuursleden.

Mr Lex de Jager komt het bestuur van de vereniging versterken. Hij is advocaat in Amsterdam met als specialisme vastgoed en bestuursrecht. Hij is al bekend bij de leden door zijn artikel in de *Nieuwsbrief najaar 2008*. De vergadering bevestigt zijn benoeming als bestuurslid.

Esther van Duijnhoven stelt zich herkiesbaar als penningmeester. Zij wordt met algemene stemmen herkozen.

6. Vragen van leden en niet leden.

Deze vragen, die per email en per telefoon gesteld, worden door een vaste groep van

6 leden beantwoord. Het bestuur stelt voor om als dank deze leden het boek Duurzame Monumentenzorg cadeau te doen. Ed Baak neemt het boek op de vergadering in ontvangst. De andere leden krijgen het boek toegezonden.

7. Wat verder ter tafel komt.

De heer Stoop noemt een bijzondere restauratie, een verhaal voor de nieuwsbrief en vindt het zinvol om meer publiciteit aan de vereniging te geven op restauratiebeurzen.

De overheid heeft 7 miljoen beschikbaar gesteld voor energievoorzieningen. Vraag: Is daar ook iets voor de monumenten beschikbaar? De ervaringen zijn verschillend per gemeente. Zonnepanelen(subsidiabel) mogen niet op het dak van een monument maar kunnen wel achter in de tuin geplaatst worden. Dubbel glas mag niet maar voorzetramen aan de binnenzijde mogen wel. Vraag: Zou warmte en koude opslag voor monumenten mogelijk zijn? Diedrick de Vilder antwoordt dat warmte en koudeopslag (KWO) wel nu al gebruikt wordt in nieuwbouwwijken. Het wordt onderzocht of het mogelijk is voor monumenten.

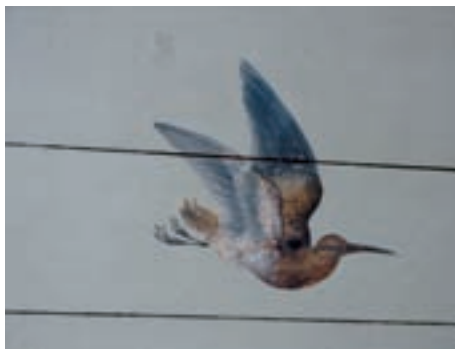
Vraag: We zouden de pilot samenwerking met tijdschrift Herenhuis evalueren: gaan we er mee door? Edward Munig Schmidt stelt verlenging met een jaar voor. Men kan zich daar in vinden.

8. Rondvraag en Sluiting

Er zijn geen vragen meer. De voorzitter sluit de vergadering.

Na de lunch volgt de rondleiding door het drukke Leiden. De aanwezigen worden in groepen verdeeld om van de specifieke bezienswaardigheden, de vele hofjes, de hortus van Leiden te genieten. Getuige zijn de foto's. We kunnen een prachtig huis met tuin aan het Rapenburg bezoeken. Veel dank aan de bewoners die hun huis hebben opengesteld voor de vele leden.

*E.Munnig Schmidt, Voorzitter
U.Weller-Aussems, Secretaris*

SFEERVERSLAG LEDENEXCURSIE NOORDOOST FRIESLAND 4 juli 2009

Esther van Duijnhoven, penningmeester Bewoond Bewaard

Op zaterdag 4 juli 2009 waren leden van Bewoond Bewaard te gast bij leden in Noordoost Friesland in Rottevalle en Burgum en bezochten we Fogelsangh State in Veenklooster. Leden uit alle delen van het land waren op deze mooie zomerdag naar Friesland gekomen. Op alle adressen werden we enthousiast ontvangen met koffie, thee en Friesche oranjekoek. In elk pand dat we bezochten werd met verve verteld over de historie, de (voormalige) bewoners en de eigenaardigheden van het pand.

In Rottevalle, een kleine plaats ten noordoosten van Drachten, bezochten we de voormalige pastorie uit 1896 van de heer en mevrouw Meijer. Zij vertelden hoe ze in de winter van 1996 het pand bij toeval op het spoor kwamen en zich, met hun voeten in de sneeuw een voorstelling probeerden te maken van de hele entourage, en de tuin in het bijzonder, in zomertooi. Zittend en wandelend in de prachtige tuin en door het door hen gerestaureerde huis, met aangebouwd catechisatielokaal en koetshuis uit 1854, begrijpen wij heel goed waarom dit huis een prima plek is om te wonen. Na de aankoop in 1996 is het pand

tot rijksmonument verklaard. Vanwege de oorspronkelijke functie in relatie met de er tegenoverliggende NH kerk uit 1724; de hoge mate van architectonische gaafheid van het exterieur; de eenvoudige maar verzorgde detaillering; de bijzondere betekenis van het object voor het aanzien van het dorp en de hoge mate van visuele gaafheid in het straatbeeld. We zien met eigen ogen dat het klopt. Graag sluiten wij ons aan bij de mening van de bewoners, citaat: "Een oud huis heeft veel meegemaakt" en "belangrijke historische panden moeten gekoesterd worden." Dit laatste gebeurt in Rottevalle zeker.

Middels een korte, landelijke route via Eastermar en Sumar rijden we naar het noordelijker gelegen Burgum, alwaar de heer en mevrouw Dantuma ons verwelkomen in hun woon- en werkpand in het centrum van het dorp. Andermaal wordt de inleiding op een zonnig terras, met uitzicht op een mooie, ruime tuin gegeven. Uitgebreid leren we over de geschiedenis van het huis en de invloedrijke personen uit de staatsgeschiedenis, die er mee verbonden waren (o.a. familie Ferf). Ook de historie van de plaats Burgum wordt belicht en de relatie van dit bijzondere huis met de verschillende andere bepalende panden in Burgum. Dit pand laat, zowel binnen als buiten, duidelijk de sporen zien van de veranderingen, die door de verschillende generaties door de jaren heen gepleegd zijn in en aan het pand. Je kunt zeggen "wat jammer". Maar waarom? Op deze wijze vormt dit huis een geheel eigen en uniek, levend document!

Na wat aanwijzingen te hebben gekregen voor de mooiste route naar Veenklooster, bereiken we Fogelsangh State. Op Fogelsangh State worden we rondgeleid door ons eigen lid en deelnemer aan de ledenexcursie, de heer Veldman, die na de laatste restauratie van de State verantwoordelijk was voor de inrichting. Dit is gedaan met de Van Iddekinge-collectie, waarvoor de Nederlandse Kastelen Stichting destijds een geschikte plek zocht. De graaf en gravin verontschuldigen zich dat zij tijdens ons bezoek zelf helaas niet aanwezig konden zijn.

Om hen én hun buiten toch een beetje te leren kennen, hebben wij met toestemming van de uitgever het artikel "Liefde voor het erfgoed, binnenkijken op Fogelsangh State" uit het blad Noorderland van februari-maart 2007, overgenomen in deze nieuwsbrief. Als dank krijgt u de gelegenheid om het blad Noorderland kosteloos eenmalig te ontvangen.

We kijken terug op een zeer geslaagde dag. Wie nog niet meteen naar huis hoeft, blijft nog even om na te genieten van deze indrukvolle dag en alle moois dat Friesland te bieden heeft. Op deze plaats wil ik, namens alle deelnemers, de gastgevers nogmaals heel hartelijk bedanken voor hun gastvrijheid!

Federatie Instandhouding Monumenten (FIM)

Edward Munnig Schmidt

Zoals reeds opgemerkt in vorige nieuwsbrieven en deze is het Nationaal Contact Monumenten (NCM) teloor gegaan doordat de rijksoverheid de subsidies heeft gestopt.

Het monumentenveld heeft toch behoefte aan een stem die de belangen van monumenten kan behartigen. De stichting Erfgoed Nederland blijkt daarvoor niet geschikt zoals in het afgelopen jaar is vastgesteld.

Op 29 juni i.l. is daarom de Federatie Instandhouding Monumenten opgericht.

Het doel is als volgt omschreven:

de uitwisseling van alle zaken van beleid en uitvoering inzake de instandhouding en /of beheer in de breedste zin van beide begrippen van gebouwde, archeologische, groene en mobiele monumenten.

Het bepalen van gezamenlijke visies over beleid inzake instandhouding en/of beheer.

Het actief uitdragen van die gezamenlijke visie op politiek en ambtelijk niveau.

Leden van de federatie zijn organisaties op het gebied van de instandhouding en beheer in de breedste zin. Leden hebben stemrecht op basis van een donatie.

Vereniging Bewoond Bewaard zal zich bij de federatie aansluiten zodra die goed functioneert.

Een oud huis met een verrassing

Edward Munnig Schmidt

In Oud Zuilen, ten noorden van de stad Utrecht, is verleden jaar een groot 18de eeuws huis gerestaureerd. De eigenaar doet in antiek en oude klokken en vond dat hij de restauratie met iets moest bekronen. Die gedachte is uitgemond in het aanbrengen van een windwijzer op dak met een overbrenging naar een kompasroos geschilderd op het plafond van het trappenhuis. Binnen is nu dus steeds te zien waar buiten de wind vandaan komt.

In vroeger tijden was het weten uit welke hoek de wind waait niet zo maar een kwestie van nieuwsgierigheid, maar was het onder meer van belang bij het vinken. Bij bepaalde windrichtingen, afhankelijk van waar men zich bevond in Nederland, ging het vinken beter dan als de wind anders woei.

Het bezit van een vinkenbaan was in de 18de eeuw een voorrecht dat mensen met een flink grondbezit zich konden veroorloven. Aan weerszijden van de vinkenbaan waren met lange stokken omklapbare netten opgesteld, die naar elkaar toegetrokken konden worden en dan de baan geheel bedekten. Tijdens de vogeltrek werden lokvogels op de baan vastgezet met het doel de trekvogels te verleiden daar neer te strijken. Als dat lukte werden de netten vanachter een schuilplaats snel neergeklapt en kon men de gevangen vogels verzamelen. Een deel werd als kooivogels verkocht, een ander deel geconsumeerd.

De fraai geschilderde kompasroos op het plafond bracht een nieuwe gedachtenreeks op gang. Hij lijkt namelijk een beetje op het planetarium in Franeker, dat

ook tegen een plafond is aangebracht.

In de late 18de eeuw heeft Eise Eisinga, de bedenker en maker van dat planetarium, zeven jaar gewerkt aan ontwerp, berekeningen en de uitvoering daarvan. Zijn berekeningen zijn zo goed dat men die nu nog uitstekend kan gebruiken .

Wat een beetje als een wild idee ontstond is dankzij de kundigheid van een goede klokkenmaker, Piet de Ruiter, en een even kundige schrijnwerker (timmerman is een te gewone benaming voor zo iemand) Albert Hoogendoorn, in een bijzonder resultaat uitgemond.

Aan de hand van Eisinga's gegevens hebben zij in het plafond van het kamertje boven de ingang van het huis Zuylenburgh het planetarium aangebracht. Boven dat plafond en onder de vloer van het zolderkamertje boven het planetarium is het ingewikkelde raderwerk, dat alle planeetbanen en wijzerplaten aandrijft, te zien door twee hardglazen luiken. Alle raderen zijn van perenhout gemaakt met daarin messing staafjes als veranding. Jacques Lagerweij heeft die met grote precisie geplatst en ook het hout- en draaiwerk voor zijn rekening genomen o.a. voor de vele asjes van de raderen. Het kunstige schilderwerk van letters, cijfers, symbolen en versieringen doet niet onder voor het 18de eeuwse voorbeeld. Dat perenhout is gebruikt is vanwege de nerfeloosheid van dat hout waardoor het zich goed laat bewerken en snijden.

De schaal waarop de planeetbanen worden voorgesteld is niet te bevatten. Eén millimeter staat voor één miljoen kilometer. De als houten bolletjes voorgestelde planeten zijn natuurlijk op een andere schaal gemaakt om zichtbaar te zijn. Zij hangen aan staafjes die door sleuven in het plafond bewegen. Om de zon als middelpunt gaat eerst Mercurius in 88 dagen rond, vervolgens Venus in 224 dagen dan de aarde in 365 1/2 dagen met de maan rond de aarde in 29,5 dag. Mars doet 687 dagen over een ronde, Jupiter 11 jaar en 315 dagen en Saturnus ten slotte 29 jaar en 164 dagen. Dat houdt in dat Saturnus in Franeker nog geen acht keer rond is geweest. Een eeuw oud Engels uurwerk werd aangepast om het geheel aan te drijven. Verdere details zullen wij laten rusten, het zij voldoende op te merken dat alles naar behoren functioneert

Zo kan een oud huis nieuwe verrassingen in zich bergen.

Stil en vredig, klein maar fijn

Esther van Duijnhoven i.s.m.

mw. A. Schras, lid Bewoond Bewaard

In de Nieuwsbrieven van Bewoond Bewaard plaatst het bestuur regelmatig oproepen aan leden om het verhaal van hun monument te delen met andere leden. Mevrouw Schras uit Loenen aan de Vecht gaf gehoor aan deze oproep en schreef ons de bijzonderheden over haar woning aan de Torenstraat te Loenen aan de Vecht.

Hoor je Loenen aan de Vecht, dan denk je al snel aan het centraal gelegen karakter van deze plaats, midden tussen Amsterdam en Utrecht. Dan denk je aan mooie grote villa's die, gelegen in een oase van groen, zich vanaf de rivier van hun mooiste kant laten zien. Dan denk je aan dagjesmensen die op de fiets of met een bootje 's weekends in grote getale hier naar toe komen om te recreëren. Twee jaar geleden deden leden van het toen jubilerende Bewoond Bewaard hetzelfde en combineerden de ALV met een boottocht op de Vecht.

Op een steenworp afstand van de rivier, aan het kerkplein in Loenen, lijkt tijd niet te bestaan. Het is er vredig en stil. De ontspannen sfeer treft je. Tegenover de gotische Nederlands Hervormde kerk, liggen twee zeer kleine huisjes. In 1972 verkeerden zij in een erbarmelijke staat van onderhoud. Een bord vermeldde wat

je met eigen ogen gemakkelijk kon zien: “onbewoonbaar verklaard”. Mevrouw Schras echter, zag de schoonheid van deze huisjes op deze plek en begon aan de restauratie. Het kleine rijksmonument uit 1742 kreeg een nieuw leven. Tijdens de restauratie werden twee voormalige één kamerwoningen samengevoegd tot één huis. “Het is niet groot” vertelt ze, “maar voor mij is het precies goed en bovendien van alle gemakken voorzien”.

Het grondoppervlak van de huisjes bedraagt 50m². Oorspronkelijk was er sprake van één bouwlaag met een zadeldak, met aan één zijde een puntgevel. Daarboven een zolder. Met de restauratie werd de indeling gewijzigd in een zitkamer met eethoek beneden, een kleine keuken en een bergruimte. Boven werd een grote en een kleine kamer gerealiseerd, plus een badkamer. Boven de kleine kamer en de badkamer is een vliering. Er is geen tuin, het huis ligt aan de voor- en de achterzijde aan een straat, de Torenstraat en de Grutterstraat. De woningen maakten oorspronkelijk deel uit van een rijtje van vijf diaconiewoningen. Door de heer van het kasteel Cronenburch aan de kerk geschonken. Aan het kerkplein, het vroegere kerkhof, bezat de diaconie, het protestants armbestuur, een aantal huisjes waarin zij armlastigen liet wonen. De kerk heeft de huisjes in 1867 verkocht aan particulieren. Men kan zich nu haast niet meer voorstellen hoeveel mensen er in zo'n eenkamerwoning huisden. Nog in de eerste helft van de vorige eeuw woonde er een gezin met zeven kinderen. De ouders sliepen in de bedstee beneden, de kinderen allen op zolder waar 's winters de sneeuw soms op de dekens lag, omdat de kap niet besloten was. Water haalde men uit de pomp. Een uitbouwje aan één van de huisjes diende als “wc” voor vijf huisjes. Zo'n hokje noemde men een “gemeen secreet”.

Sinds de overdracht aan particulieren zijn de diaconiehuisjes herhaaldelijk verbouwd. Van sommige huisjes bevindt zich de voordeur thans aan de Grutterstraat, van andere aan de Torenstraat, die deel uitmaakt van het kerkplein. Mevrouw Schras woont er nu 37 jaar. Het is een uiterst geliefde plek geworden.

Zin en Onzin van Aardwarmte

Ir. D.J. de Vilder, bestuurslid Bewoond Bewaard

Verwarmen of niet verwarmen?

Onze monumenten zijn ontstaan in een periode dat het geheel verwarmen van woningen niet gebeurde. De woonvertrekken werden verwarmd, de rest niet.

De woonvertrekken hadden in de regel maar een hooguit twee buitenwanden, waardoor het warmteverlies naar buiten beperkt was en de rest van het gebouw meeprofitteerde van de in de woonvertrekken verstookte energie.

Onnodig te zeggen dat het comfort in die situatie totaal niet vergelijkbaar was met wat wij anno 2009 normaal vinden.

Als je kijkt naar het energieverlies vanuit de verwarmde ruimten naar buiten dan valt dat in de oorspronkelijke situatie nog wel mee, immers de verwarmde ruimten waren omgeven door weliswaar onverwarmde maar toch nog geen buitenruimten. Het temperatuurverloop van warm naar steenkoud verliep heel geleidelijk en werd beperkt door een aantal binnenwanden en uiteindelijk natuurlijk de buitenwand. Voor vrijstaande gebouwen was dat energieverlies uiteraard een veelvoud van bijvoorbeeld de in straatwanden opgenomen gebouwen in de steden en dorpen.

Nu wij gewoon zijn geraakt alle vertrekken van het gebouw het gehele jaar door te gaan bewonen is energetisch gezien een totaal andere situatie ontstaan: de grens tussen verwarmd binnen en winters koud buiten is niet meer dan een gemetselde muur, enkel glas of een pannendak en het verwarmde volume is een veelvoud van wat het ooit geweest is.

Verwarmen met zo min mogelijk energie

Het terugbrengen van de oorspronkelijke spartaanse comfortsituatie zal wel nooit gebeuren, het beperken van het energiegebruik zal dus op een andere manier moeten.

In de technische aanpak geldt de Trias Energetica:

- Stap 1. Beperk de energievraag (voorkom verspilling)
- Stap 2. Gebruik duurzame energiebronnen (bijvoorbeeld zon, wind, geothermie)
- Stap 3. Gebruik eindige energiebronnen (steenkool, olie en gas) efficiënt

Champagne Pool, Wai-O-Tapu thermal wonderland / New Zealand

Voor stap 1, het beperken van de energievraag zijn een aantal mogelijkheden, het eenvoudigste is het voorkomen van tocht door fatsoenlijke kierdichting van ramen en deuren, het isoleren van de buitenschil met name het dak.

Voor stap 2, gebruik van duurzame energiebronnen is op dit moment enorme belangstelling, dit artikel zal ingaan op het gebruik van aardwarmte.

Voor stap 3, efficiënt gebruik olie en gas is een hoogrendement stookinstallatie van belang en niet in het minst: intelligent stoken, dus alleen die vertrekken verwarmen die gebruikt worden en dan nog alleen op de tijden waarin ze gebruikt worden. Bij gewone centrale verwarming doen thermostaatkranen en nachtverlaging van de ketel al wonderen.

Wat is aardwarmte?

De kern van onze aarde is één grote hoogoven de temperatuur daarbinnen is onvoorstelbaar hoog en de hoeveelheid daarin opgeslagen energie is al even onvoorstelbaar groot.

De vraag is alleen: kunnen we die energie gebruiken en zo ja hoe?

Aardwarmte of geothermie is energie die kan ontstaan door het temperatuurverschil tussen de aardoppervlakte en diep in de aarde gelegen warmereservoirs. Deze aardwarmte kan ingezet worden voor de winning van energie. Vooral in vulkanische streken (IJsland) liggen die op zo'n geringe diepte dat grootschalige winning economisch lonend is. In west Europa zijn het vooral de diep gelegen watervoerende lagen die mogelijkheden tot warmtewinning bieden.

Aardwarmte in Nederland

De gebruikelijke manier om in Nederland aardwarmte toe te passen is het aanbrengen van een leidingstelsel in het diepe grondwater waardoor de warmte daaruit onttrokken wordt en naar boven gebracht. Met behulp van een warmte pomp wordt de temperatuur dan verhoogd naar een niveau dat in bijvoorbeeld vloerverwarming gebruikt kan worden.

Er zijn twee systemen gangbaar:

Het open bronsysteem, vooral voor grootschalige warmte-koude opslag installaties dat gebruik maakt van 80 tot 100 meter diep geboorde putten die grondwater oppompen en weer terugpompen. Door de ingreep in het grondwater zelf is dit systeem vergunningplichtig en lang niet overal toepasbaar.

Het gesloten bronsysteem, dit is kleinschalig en laat het grondwater daar waar het is maar onttrekt de warmte eruit middels een spiraalleiding die daarin ingebracht wordt. Voor deze installaties is vaak geen vergunning nodig.

Hoe werkt de gesloten bron

Een gesloten bronsysteem werkt op basis van circuleren. Het Verticale Bodem Warmte Wisselaar Systeem bestaat uit één of meerdere collectoren. Er wordt een dubbele U-wisselaar in een geboorde bron aangebracht. Het bodemsysteem wordt gevuld met een antivries middel (glycol).

Wanneer het water-antivries mengsel opgewarmd door de bodem naar boven komt stroomt dit naar de warmtepomp. De warmtepomp zet deze warmte om naar een watertemperatuur van zo'n 35 graden Celsius die gebruikt wordt voor vloer-/wandverwarming. Bij terugkomst in de warmtepomp is het water afgekoeld naar 25 graden Celsius. Vervolgens wordt het door de warmtepomp afgekoelde water-antivries mengsel getransporteerd naar het bodemsysteem. Het proces begint dan weer opnieuw.

In de zomer kan het aardwarmte systeem passief (zonder tussenkomst van de warmtepomp) het gebouw koelen. Dit is niet alleen een zeer voordelige manier om te koelen maar is ook gunstig voor de EPC berekening van het gebouw.

Er komt heel wat bij kijken

Het klinkt heel mooi en dat is het ook, eenmaal aangelegd verbruikt de warmtepomp nog wat elektriciteit maar gas wordt niet meer verstoekt en de warmte uit de aarde is gratis. De installatie zal tientallen jaren meegaan en vergt weliswaar onderhoud maar dat geldt ook voor gewone stookinstallaties.

Het allergrootste obstakel voor de aanleg is de benodigde ruimte voor het boren van de ca 40 meter diepe bronnen en de ruimte in het gebouw voor de warmtepomp en verdeelinrichting.

Bij een monument in de stad is dit vrijwel onuitvoerbaar, bij vrijstaande monumenten moet je rekenen op het ruineren van een stuk tuin tijdens de uitvoering en een heleboel installatiewerk binnen.

Vergeet niet dat de temperatuur uit de aardwarmte installatie lang niet die van een hoogrendement cv ketel is. De hele verwarmingsinstallatie inclusief radiatoren en vloerverwarming moet opnieuw worden aangelegd. Dat kan feitelijk alleen bij een enorme renovatie.

Subsidies

Er zijn in het kader van de stimulering van duurzame energie wel subsidie-mogelijkheden. Hiervoor is de site van Senter Novem een goede ingang.

FISCALE NIEUWTJES

Isolatiemaatregelen gestimuleerd

Het BTW tarief voor isolatiewerkzaamheden aan woningen is met ingang van 1 juli 2009 tijdelijk verlaagd van 19% naar 6%. Hierbij gaat het om dak-, muur- en vloerisolatie in woningen ouder dan 2 jaar. Het verlaagde tarief is van toepassing op isolatiewerk dat is afgerond na 1 juli 2009.

Er zit echter voor doe-het-zelver een addertje onder het gras: als er weinig of geen arbeidsloon op het werk van toepassing is, met andere woorden als de materiaalkosten meer dan 50% van het totaal uitmaken dan is op dat materiaal weer wel het 19% tarief van toepassing.

Het ministerie van financiën heeft hiervan twee voorbeelden gegeven.

Voorbeeld 1:

Arbeidsloon 1.000 euro, isolatiemateriaal 800 euro. In deze situatie is de waarde van de materialen minder dan 50% van het totale werk (1.800 euro). Dit betekent op dat het totale werk het verlaagde tarief geldt.

Arbeidsloon 1.000 euro, isolatiemateriaal 1.001 euro of meer. In deze situatie is de waarde van de materialen meer dan 50% van het totale werk (2.001 euro). Dit betekent op alleen voor het arbeidsloon het verlaagde tarief geldt.

Ook monumentenvrijstelling overdrachtsbelasting voor particulier ?

Niet alleen rechtspersonen maar ook particulieren kunnen sinds 1 mei van dit jaar een vrijstelling van overdrachtsbelasting claimen als zij een monumentenpand kopen.

Dat heeft het gerechtshof in den Haag beslist en staatssecretaris de Jager (financiën) legt zich daarbij neer.

De overdrachtsbelasting is een belasting die kort gezegd wordt geheven bij de verkrijging van een onroerende zaak. Het tarief bedraagt 6%. Deze belasting kent echter ook een groot aantal vrijstellingen. Een daarvan is de verkrijging van een monument in de zin van de Monumentenwet 1988 door een rechtspersoon (bijvoorbeeld een BV) die hoofdzakelijk de instandhouding van monumenten ten doel heeft.

Een man die als particulier voor € 1 miljoen een monument had gekocht vond dat ook hij recht had op deze zogenaamde monumentenvrijstelling. De belastingrechter vindt het ongeoorloofde fiscale discriminatie dat gewone mensen niet voor de vrijstelling in aanmerking komen als zij een monumentenpand kopen maar rechtspersonen wel. Of een monument in stand wordt gehouden

door een rechtspersoon of door een natuurlijk persoon is dus niet langer van belang, aldus het Gerechtshof en de staatssecretaris.

Dit komt er feitelijk op neer dat de verkrijging van een monumentenpand door een particulier vanaf 1 mei 2009 is vrijgesteld van overdrachtsbelasting. Echter dit voordeel geldt slechts tot 1 januari 2010. Vanaf die datum wordt weer 6% geheven en wel voor alle transacties monument of geen monument.

Bron: nieuwsbrief nr. 4 - 2009 van de NOAB

DE JAGER VERSUS DE JAGER

Mr Lex de Jager, bestuurslid Bewoond Bewaard

Bij arrest d.d. 1 mei jl. bepaalde het Gerechtshof in Den Haag dat ook particulieren Rijksmonumenten zonder overdrachtsbelasting moeten kunnen verkrijgen. Tot dan toe was dat alleen mogelijk via daartoe speciaal in het leven geroepen stichtingen. Onderscheid tussen particuliere verkrijgers en stichtingen werd door het Gerechtshof beoordeeld als discriminatie.

Staatssecretaris De Jager (geen familie!) nam direct na deze rechterlijke uitspraak stappen. Er werd een wetswijziging in voorbereiding gebracht. Per 1 januari 2010 wordt de door het Gerechtshof ontstane mogelijkheid weer ongedaan gemaakt. Zo doe je dat indien een rechterlijke uitspraak onwettig is en de schatkist daardoor vele tientallen miljoenen dreigt mis te lopen.

Ik heb begrepen dat er sprake is van initiatieven om een en ander in rechte ter discussie te stellen. Doel is dat overdrachten die hebben plaatsgevonden vóór 1 mei 2009 alsnog verschoond zouden moeten blijven van overdrachtsbelasting. Mijn indruk is dat dergelijke initiatieven onvoldoende kans van slagen hebben. Mijns inziens “goed geld naar kwaad geld”. De rechtbank is niet de plaats om “een gokje te wagen”.

In een van mijn vorige bijdragen heb ik de Rijksmonumenten aangeduid als “melkkoe”. Mijns inziens onderstreept de handelwijze van de Staatssecretaris dat de Rijksoverheid het belang van ons monumentaal erfgoed vooral met de mond belijdt. Monumenten kunnen bestaan bij de gratie van eigenaren die blijven investeren in hun bezit. Belastingvrijstellingen zijn veelal een doekje voor het bloeden. Daar tegenover staan veelvuldige initiatieven van met name gemeentelijke overheden om vooral handhavend op te treden en iedere verbouwing, hoe zorgvuldig ook, “met een loep te bezien”. De rekening komt te allen tijde bij de monumentenbezitter en enige nuancering op dat punt zou niet overvraagd zijn.

Het is de hoogste tijd dat er een omslag komt in dit eenzijdige denken. Aan ons de taak als Vereniging om actief de dialoog met de politiek aan te gaan en te intensiveren. Het moet mogelijk zijn om de politiek te interesseren voor een fiscaal/subsidieregime waardoor monumentenbezitters echt worden gefaciliteerd en daarmee het algemeen belang wordt gediend.

Wellicht heeft u daartoe concrete ideeën. In dat geval wil ik u vragen contact op te nemen met ondergetekende. Ik zal in de volgende nieuwsbrief nader verslag doen.

Van Till Advocaten , Mr. A.J.F. de Jager
020 – 470 01 77

Liefde voor het erfgoed

*door Shyra Hueting met toestemming van de uitgever
overgenomen uit Noorderland feb-mrt 2007
de foto's zijn van Andries de la Lande Cremer*

Twee stenen leeuwen houden de wacht aan weerszijden van de trappen die naar het bordes voeren. Hun stoere klauwen omklemmen het wapen van de Fogelsangh State, een adellijk landhuis net buiten het dorpje Veenklooster. Het lijkt er wel Soestdijk, maar dan in Madurodamformaat. De deur van het voorname 'buiten' zwaait open. Er is iemand thuis.

Graven en baronessen komen doorgaans alleen nog voor in sprookjes en geschiedenisboeken.. Zo niet in Friesland. Neem bijvoorbeeld gravin Kyra Livia de Marchant et d'Ansembourg baronesse van Harinxma thoe Slooten. Met regelmaat is ze te vinden in haar buitenverblijf in Veenklooster. Samen met haar man, graaf Charles Alfred de Marchant et d'Ansembourg. Ze scherpen niet en rijden ook niet voortdurend paard, maar zetten zich in voor het behoud van het erfgoed. En bemoeien zich en passant met banaliteiten als een gesprongen waterleiding en oprukkend snelweggeraas.

De graaf is een heer. Hij pakt de jas aan en hangt hem in de vestibule aan een rood beschilderde kapstok. Op de vloer staan blubberlaarzen, zodat het lijkt alsof hij zo juist is teruggekeerd van de jacht. Op de sierlijke retro-radiator ligt een bruine vilten hoed. Vanaf de bel-étage gaat hij voor naar het appartement dat in de Fogelsangh State is gebouwd, en waar het gerieflijker wonen is dan in de rest van het imposante historische pand.

We passeren eeuwenoude servieskasten met uniek Hollands Amstelporselein. Het bestaat uit 250 delen. De vogeltjes die de borden, de schalen en de kommen sieren zijn er een voor een met de hand op geschilderd. In de salon schenkt mevrouw koffie in eenvoudig boerenbont. Baronesse is ze, van geboorte. Telg van oude voorname Friese adel. Maar toen ze trouwde met haar Limburgse Freddy, kreeg ze er nog een titel bij: gravin. "Dat is hoger," zegt ze lachend. "Maar die andere titel is ouder." Ze haalt er haar schouders over op. Op tafel ligt een gezellig batikkleedje, en ze presenteert heerlijke kokoskoekjes van een schaalpje. Naast de eetkamer is een keuken, waar net als bij gewone mensen een rood-wit geblokte theedoek op een haakje hangt en de afwas in een rekje staat te drogen. De woonkamer biedt uitzicht op park en oprijlaan, terwijl een *ghettoblaster* de oren verwent met aangename klassieke muziek. Het interieur in de overwegend blauwe kamer is klassiek. Van modern houden ze niet. Ach natuurlijk, leven kun je natuurlijk overal. "Maar dan liever in een hut dan in een strak modern huis", zegt hooggeboren vrouwe vanuit de grond van haar hart. Modern wringt ongetwijfeld met de voorvaderlijke smaak die de bewoners zo ongeveer in de genen zit.

Alleen het gedeelte waar mevrouw en meneer verblijven is behaaglijk warm. De deuren moeten dicht, want anders is het niet warm te stoken. Dat hoeft trouwens ook niet. De rest van het landhuis is gevuld met kunst en antiek. Een te hoge temperatuur doet de schilderijen geen goed. Neem bijvoorbeeld de twee portretten in de hal, waar mevrouw Kyra Livia trots op is omdat ze zo bij het huis horen.

Vanaf hun bestaan zijn ze altijd met het huis mee vererfd. Het ene schilderij is van Pibo Doma (1614-1675), de broer van de stichter. Hij hangt boven een Verenigde Oostindische Compagniekist en tegenover het portret van zijn vrouw Josina van Aysma.

Haar man valt meer voor een secretaire uit de tweede helft van de 18e eeuw, die met verschillende houtsoorten is ingelegd. Het pronkstuk is van zijn Oostenrijkse grootmoeder geweest. Ook is hij zeer gecharmeerd van een notenhouten trapleuning die zich als een wijnrank sierlijk van etage naar etage slingert.

De Fogelsangh State is in 1644 als buitenhuis gebouwd door een verre voorvader van de baronesse: Dirk van Fogelsangh. Het bezit staat op de plaats van ooit een middeleeuws nonnenklooster. Het huis heeft zich door de jaren heen ontwikkeld tot een imposante neo-classicistische state. Bijzonder is dat het nooit is verkocht. Het is als erfenis in de familie doorgegeven. Tegenwoordig is het van mevrouw d'Ansembourg. Samen met haar man Freddy zet ze zich in om de state voor het nageslacht te behouden. Het bezit is ondergebracht in een stichting, en het is de afgelopen jaren ingrijpend gerestaureerd.

Hoe woon je in een huis dat bol staat van historie? Het is groot, het ene vertrek volgt het andere op. "Ja, het is ruim gebouwd", beaamt Kyra Livia. De meeste kamers hebben een naam. Zo wandelen we van de hal naar de Tuinkamer, waar ze op het heerlijke uitzicht wijst. De muren zijn *faux marbre*. Dankzij een speciale techniek lijken ze 'net echt' marmer. Het zachte oker met de roomwitte krullen harmoniëren perfect met het rijk gedecoreerde plafond. Het sierlijke bankstel (Louis XVI) komt uit de familie.

De weelderige kroonluchter heeft een doorsnee van wel een meter en brandt op olie. Bijzonder is dat in de koperen armen onopvallende kraantjes zijn verwerkt, waarmee de olietoevoer en dus de verlichting te regelen is. De baronesse heeft er niet zo veel mee, hoewel een overgrootmoeder de luchter in 1880

persoonlijk voor deze ruimte heeft besteld. Liever kijkt ze naar de kast met de collectie stenen die haar overgrootvader Hector Livius van Heemstra ooit verzameld heeft. Hij staat in de zogenoemde Herenkamer, waarin ook de bibliotheek is gevestigd. Voor de gelegenheid neemt de graaf plaats in een verschooten fauteuil, met een zacht roofdierenvel als grandfoulard. De kroonluchters bestaan hier uit geweien, jachttrofeeën uit een lang vervlogen tijd. "Dat was vroeger nu eenmaal zo." Verderop wacht de Vogeltjeskamer, genoemd naar het behang met vogeltjes dat op panelen is aangebracht.

Niet alles wat in huis staat komt trouwens uit de familie. Meer dan de helft behoort tot de zogeheten Van Iddekingecollectie, de nalatenschap van de voorname Groninger burgemeestersfamilie Van Iddekinge. "Wij hadden het huis, maar er stond niet zo veel meer in. De Nederlandse Kastelen Stichting had de spullen en zocht een geschikte plek. Vandaar," vat de heer d'Ansembourg kort samen. Ondertussen toont hij een kamer met een 19e eeuwse Russisch snookerbiljart en de dienkeuken, waar zijn schoonvader ooit als kind tijdens logeerpartijtjes dineerde. We passeren de Freulekamer, waar een origineel hemelbed tot de verbeelding spreekt.

De d'Ansembourgs zijn in 1959 getrouwd. Freddy kreeg een baan bij de Europese Gemeenschap in Brussel. Het paar woonde er dertig jaar, maar het Noorden bleef trekken als een magneet. "Mijn schoonvader woonde toen op de Harinxmastate in Beetsterzwaag. We kwamen er regelmatig. "Hij is in '69 gestorven." Na al die jaren in de Belgische hoofdstad werd de knoop definitief doorgesneden. Ze besloten terug te gaan naar Friesland. Hun belangrijkste drijfveer was zich in te zetten voor het behoud van het erfgoed. Ook nu stellen ze alles in het werk om de Fogelsangh State, het landgoed en de ziel van Veenklooster te redden uit de klauwen van de moderne tijd. Zo is in de strijd tegen het verval de state een paar jaar geleden stijlvol gerestaureerd. Maar ook verzetten ze zich bijvoorbeeld tegen een toekomstige rondweg om Veenklooster, die een zekere karaktermoord op het authentieke dorpie zou betekenen. Samen zorgen ze er voor dat het verleden levend blijft: om van te genieten. En niet alleen zij, maar iedereen. Hun erfgoed is ook ons erfgoed.

Roodbaardtuintuin

De parktuin is in 1840 aangelegd door L.P. Roodbaard (1782-1851), de bekende landschapsarchitect die in Friesland veel parken heeft ontworpen. In het park staan een theekoepel en een kluisenaarswoning, maar er is ook een oude ijskelder.

Boek

Over de bouwgeschiedenis van de state heeft de Nederlandse Kastelen Stichting een boek uitgebracht. Het heet *Fogelsangh State, een Groninger schat in een Friese state* en is geschreven door Y. Kuiper, W. Landewe en N. Winkler Prins Postma.

Verkrijgbaar via de boekhandel of www.matrijs.com

Adres

Het adres van de Fogelsangh State is Kleasterwei 1, Veenklooster.

Bezichtiging van het opengestelde deel van het particuliere buitenhuis kan van 30 april tot en met 31 oktober (4 euro, kinderen 2; tuin: 1 euro) Openingstijden: dinsdag tot en met zaterdag 10-12 en 13-17 uur. Vanaf 15 juni ook op zondag van 13-17 uur. Informatie: 0511-441970.

Concerten

Op de Fogelsangh State worden dit jaar regelmatig concerten gegeven. Zie ook www.fogelsangh-state.nl.

Uitnodiging:

Ledenexcursie zaterdag 12 december 2009 in het Groene Hart

Koper, Gout en Zilver

Na interessante excursies te hebben beleefd in Utrecht, Amsterdam, Rivierenland, Groningen, Zuid-Limburg, Elburg/Doornspijk, Heemstede/Haarlem en Noordoost Friesland, staat voor 12 december 2009 de negende ledenexcursie gepland. Deze excursie staat in het teken van Koper, Gout en Zilver. We bezoeken in **het Groene Hart** van Nederland de Ablasserwaard en Schoonhoven.

Startpunt is Museum De Koperen Knop. Het pand stamt uit de 17^e eeuw en vormt een geheel met de twee naast gelegen boerderijen uit de 18^e en de 19^e eeuw. Een daarvan is een huis van leden, dat wij tevens zullen bezoeken. Daarna verplaatsen wij ons naar De Gouthoef in Bleskensgraaf. Na het bezoek aan deze interessante en prachtig gelegen boerderij, rijden en varen wij vervolgens naar Schoonhoven aan de andere kant van de rivier de Lek om de dag met een interessant programma in de Zilverstad te besluiten. Het programma eindigt om ca. 18.00 uur, waarna de mogelijkheid bestaat om (op eigen kosten) gezamenlijk te eten in de Waag in Schoonhoven. Het belooft een prachtige dag te worden bomvol historie!

Het maximum aantal deelnemers bedraagt 20. Deelname geschiedt in volgorde van binnenkomst van uw aanmelding (graag even aangeven of u wilt mee-eten na afloop). Om de privacy van uw gastheren- en vrouwen te waarborgen, kunt u zich voor deze ledenexcursie uitsluitend aanmelden via de penningmeester: esther@bewoondbewaard.nl of 06-48964655. Zij voorziet u graag van alle gewenste nadere informatie. Met de bevestiging van deelname ontvangt u alle benodigde informatie vooraf en een routebeschrijving naar het eerste adres.

Aan deze ledenexcursie zijn geen kosten verbonden. Uw enige verplichting betreft de begrijpelijke afspraak: aanmelden is komen.

PR

Het beheer van de website van Bewoond Bewaard wordt per 1 december as. overgedragen aan Frijters Vormgeving uit Tilburg. Met deze uitbesteding verwacht het bestuur een belangrijke stap te hebben gezet in de richting van professioneel beheer, waarmee de informatie op de website te allen tijde actueel kan zijn.

Ook de informatiebrochure wordt door Frijters Vormgeving onder handen genomen. Zodra deze gereed is zullen alle leden een aantal toegestuurd krijgen, met het verzoek deze in de eigen omgeving uit te delen aan andere monumentenbezitters om hen te interesseren voor het lidmaatschap.

In het voorjaar is een banier gemaakt, die bij publieke evenementen kan worden gebruikt om de vereniging te promoten. De banier is voor de eerste keer gebruikt bij de viering van het jubileum van de Federatie Noord Brabants Monumentenoverleg in Tilburg, waar Vereniging Bewoond Bewaard te gast was.

Colofon

De Vereniging Bewoond Bewaard
Postadres: Herengracht 474, 1017 CA Amsterdam
Telefoon secretariaat: 020 6238095/ 06 54705427
Bankrekening ING: 4258170
www.bewoondbewaard.nl

Bestuur en Redactie:

E. van Duijnhoven, *penningmeester*
E. Munnig Schmidt, *voorzitter*
U. Weller-Aussems, *secretaris*
D. de Vilder, *lid*
Mr L.de Jager, *lid*

Bewoond Bewaard

Vereniging van eigenaren-bewoners
van monumenten

Vereniging Bewoond Bewaard
Herengracht 474, 1017 CA Amsterdam
Telefoon 020 6238095
www.bewoondbewaard.nl

